

Housing First in Nederland: feiten en fabels

Voor iedereen die dakloos is een huis, Housing First dus!

Housing First wordt vaak aangehaald om aan te geven dat er voor iedereen huisvesting moet zijn. Hoewel Housing First Nederland (nader te noemen: HFNL) het hier hartgrondig mee eens is, wordt de term Housing First wel anders bedoeld. Als we het hebben over Housing First gaat het te allen tijde om een woning én begeleiding. Zodoende is Housing First als zorgprogramma bedoeld voor dak- en thuisloze mensen met een meervoudige hulpvraag. Over het algemeen heeft iedere persoon die dak- of thuisloos is geraakt een hulpvraag; een woning. Maar als het enkel gaat om een woonprobleem, komt er geen Housing First praktijk aan te pas. Deze komt in beeld als er, naast een woning, ook (doorgaans veel) ondersteuning nodig is om die woning te behouden.

Housing First is alleen voor langdurig dakloze mensen met multiproblematiek

In navolging van het Amerikaanse model is Housing First jaren geleden in Nederland gestart met de groep langdurig en herhaaldelijk dakloze mensen met een complexe en intensieve hulpvraag. Zo is Housing First historisch gegroeid tot een aanvulling op het bestaande hulpaanbod. Dat heeft ertoe geleid dat veel gemeenten als toelatingscriterium voor Housing First zogenaamde 'groepsongeschiktheid' of een minimale duur van dakloosheid hanteren, het niet (meer) terechtkunnen of willen in de klassieke opvangvoorzieningen en woonvormen. Inmiddels is er ook sprake van een doorontwikkeling van Housing First in de vorm van specialisaties voor jongeren, gezinnen en forensische zorg al bij een kortere periode van dakloosheid.

Housing First kent twee perspectieven; de filosofie en het zorgprogramma.

Als we refereren naar 'Housing First' gaat het in de eerste plaats over het bewezen effectieve zorgprogramma voor mensen die veel hulp nodig hebben om uit dakloosheid te komen en veel hulp nodig hebben om uit dakloosheid te blijven. Het gaat om mensen die vaak als moeilijker in de omgang worden beschouwd, achterdochtig zijn, een hardnekkige verslaving en soms een lange hulpverleningsgeschiedenis hebben.

De filosofie van Housing First is te betrekken op de gehele dakloosheidsbestrijding en stelt dat dakloosheid voorkomen en beëindigen altijd begint bij huisvesting. En dat het recht op onvoorwaardelijke toegang daartoe de basis van dakloosheidsbeleid moet zijn. Voor iedereen. Met of zonder zorgvraag. Het kan zich vertalen in verschillende woonconcepten en een breed zorgaanbod van preventie tot rapid rehousing tot zelfstandig wonen met lichte ondersteuning en tot het zorgprogramma Housing First. Met als algemeen uitgangspunt dat de eigen keuze centraal staat in het soort woning, de locatie, de te ontvangen ondersteuning en mensen er kunnen blijven zo lang als zij willen. Temeer geloven we dat de werkzame elementen van de Housing First begeleiding breed toepasbaar zijn in de gehele hulpverlening.

HFNL vindt het belangrijk op beide sporen te werken. Het spoor van de filosofie omdat er een radicale verandering nodig is in de manier waarop we omgaan met dakloosheid in ons land en die stap onontbeerlijk is om dakloosheid daadwerkelijk te verminderen. Onze voornaamste inspanning zit echter op het spoor van het zorgprogramma, omdat het juist voor die specifieke groep een revolutionaire uitkomst biedt en HFNL het belangrijk vindt dat deze werkwijze goed begrepen en geborgd wordt.

Dus als ik in mijn Gemeente begin met Housing First doe ik óf het zorgprogramma óf de filosofie

Het is geen of/of, het is idealiter en/en. Het wenkende perspectief is de filosofie van Housing First als basis van beleid in het voorkomen en oplossen van dak- en thuisloosheid voor alle mensen. Onderwijl gaan we verder met opstarten en uitbreiden van Housing First praktijken voor dak- en thuisloze mensen met een meervoudige hulpvraag zoals het in de lokale context opportuun is. Zo werken we

aan het opschalen van Housing First van onder- én bovenaf. Wij benaderen het als een groeimodel waarin beide perspectieven uiteindelijk samen zullen komen.

Maar zolang Housing First nog niet verankerd is in beleid, verdelen we schaarste. Daarin moeten we pragmatisch zijn. Het is dan ook veelvoorkomend en aan te bevelen om de oorspronkelijke doelgroep, te weten langdurig en/ of herhaaldelijk dakloze mensen met een intensieve hulpvraag, te prioriteren. Het hebben van een veelheid aan problemen, zoals slechte gezondheid, actieve psychotische symptomen en verslaving, een historie van detentie of geweld of ander problematisch gedrag, is vaak een contra-indicatie voor het traditionele hulpaanbod. Bij Housing First staan mensen met deze kenmerken juist bovenaan de toelatingslijst. We moeten er voor zorgen dat Housing First in de eerste plaats voor hen een uitkomst blijft bieden. En vervolgens kan er gefaseerd -en zo snel als mogelijk- toegewerkt worden naar een verbreding van de doelgroep.

Hoe intensiever de hulpvraag, hoe institutioneler de woonplek

In Nederland was het woonladdermodel stevig ingeburgerd als gebruikelijke aanpak voor dakloze mensen met een meervoudige hulpvraag. Housing First heeft gezorgd voor een paradigmaverschuiving en heeft bewezen dat de aannames die onderliggend zijn aan het woonladdermodel niet kloppen. Wat overigens allerm minst betekent dat ervan geen sprake meer is in Nederland. Op veel plekken is het hulpverleningsaanbod nog steeds georganiseerd middels het woonladdermodel.

Hoe je woont hoort voort te vloeien uit persoonlijke behoeften en woonwensen, niet uit 'ziekte en zorg'. De juiste ondersteuning is om het wonen heen te organiseren. Als deze normalisering van het wonen gestalte krijgt dan is de huisvesting van de mensen minder aanbodgestuurd. Ook zijn kwetsbare mensen dan voor hun huisvesting minder afhankelijk van zorgaanbieders en besluiten van professionals. Dit betekent eveneens, dat de huisvesting van deze groep primair een zaak is van woningcorporaties en gemeenten.

Gelukkig is in Nederland hierin een beweging gaande. Het advies van de Commissie Toekomst Beschermd Wonen schetst een toekomstbeeld waarin afstand wordt gedaan van het woonladdermodel en wordt uitgegaan van een stabiele woonplek in de wijk, midden in de samenleving. Het recentelijke advies van de Raad van Samenleving en Volksgezondheid stelde

eveneens; herstel begint met een huis. Toch is het oude denken nog hardnekkig verweven in hoe maatschappelijke en publieke organisaties de ondersteuning over het algemeen organiseren en hoe erover gesproken en geschreven wordt door beleidsmakers. HFNL wijst hen op deze, soms onbedoelde, denkfouten.

Housing First is niet genoeg, we moeten ook aan preventie doen

Het is niet of Housing First of preventie, het is en/en. Als de filosofie van Housing First als uitgangspunt wordt genomen van (overheids)beleid zijn tenminste de volgende twee principes van kracht; huisvesting en keuzevrijheid zijn mensenrechten. Met andere woorden; bij dreigende dakloosheid wordt gezorgd voor behoud van huisvesting. Mocht dakloosheid zich toch voordoen, wordt er direct en onvoorwaardelijk toegang verschaft tot vervolghuisvesting. Binnen de Finse strategie om dakloosheid terug te dringen wordt dit ook volledig op basis van alle Housing First principes gedaan en richten zij zich er inmiddels grotendeels mee op preventie. HFNL is het ermee eens dat in Nederland een te grote oriëntatie bestaat op het omgaan met dakloosheid, in plaats van het voorkomen ervan. De Housing First filosofie leent zich voor de volledige aanpak; aan de voor- en achterkant.

Housing First landelijk voorschrijven, dat helpt!

HFNL streeft inderdaad naar het voorschrijven van Housing First als landelijke strategie, ongeacht de decentralisatiebeweging. Dit geeft namelijk het draagvlak en de acceptatie om vervolgens Housing First uit te werken in uitvoeringsbeleid per regio of gemeente. Alleen zo kunnen we een beweging maken van het managen van dakloosheid naar het succesvol beëindigen van dakloosheid.

Daarin worden wij gesterkt door ervaringen en resultaten van de Finse aanpak. Op nationaal niveau werd er tijd, geld en energie beschikbaar gesteld voor een sterk gecentraliseerd beleidsprogramma. Om het tot een succes te maken werd een partnership gevormd door onder andere de verschillende ministeries, gemeenten, zorgaanbieders, woningcorporaties en bedrijven. Finland is het enige land waar de dakloosheidscijfers een dalende trend hebben en de omslag heeft kunnen maken naar preventie. Bovendien is er geen enkel ander Europees

voorbeeld waar Housing First dermate transformationeel voor de sector was. Het leert ons dat een aanpak met centrale elementen en gestoeld op een breed gedragen consensus en bewijs loont. Wat ervoor nodig is, is een sterke wil om dakloosheid op te lossen. Het leert ons ook dat Housing First werkt als het wordt geïmplementeerd in alle lagen van het overheidsapparaat, inclusief de begeleiding en uitvoering (van den Hurk & Boesveldt, 2018).

Housing First is een dwangbuis

De (lokale) context waarbinnen Housing First plaatsvindt is bepalend. Sam Tsemberis, oprichter van Housing First, zegt hierover; *“The Housing First Program is the cloth, but it has to be tailored per country”*.

In de uitvoering van het Housing First zorgprogramma zijn pragmatische dan wel context gebonden variaties mogelijk. De uitvoering gaat volgens het vastgestelde model waarvan niet per definitie één blauwdruk is, maar waarvan de kernprincipes wel altijd hetzelfde zijn en altijd leidend zijn in de aanpak.

Housing First is duur

Gemiddelde kosten in Nederland				
Psychiatrisch ziekenhuis	733	euro	per	dag
Spoedeisende hulp	446	euro	per	dag
Gevangenis (HvB)	250	euro	per	dag
Gevangenis (zorgplaats)	491	euro	per	dag
Woonvoorziening	181	euro	per	dag
Noodopvang	107	euro	per	dag
Housing First	77	euro	per	dag

Omdat Housing First effectiever is, is het ook kosten-efficiënter.

Bovendien worden met Housing First de kosten voor opvang- en woonvoorzieningen overgeslagen. En omdat het opheffen van dakloosheid leidt tot een verbetering van de bestaanszekerheid, gezondheid en kwaliteit van leven wordt er minder gebruik gemaakt van overige genoemde publieke diensten. Daarbij neemt, over het algemeen, na verloop van tijd de zorgintensiteit van Housing First deelnemers af. Deze combinatie van factoren maakt dat Housing First op de lange termijn leidt tot aanzienlijk

lagere maatschappelijke kosten en bijdraagt aan een inclusieve en veilige samenleving. Kortom; Housing First is naast de meest menswaardige, ook de meest slimme optie!

Er is in Nederland veel variatie in de financieringsvorm-, intensiteit- en duur van de begeleiding. Beschikbaarheid en bereikbaarheid zijn belangrijke randvoorwaarden van Housing First. Het is essentieel dat de intensiteit en de duur van de begeleiding passend is. Juist de langdurige betrokkenheid, hoewel op termijn geminimaliseerd, maakt dat er duurzaam effect is. Tevens moet er regel- en financieringsruimte zijn om flexibele ondersteuning te bieden, zodat er op dagelijkse basis gereageerd kan worden op wat er nodig is. Housing First Nederland constateert dat veel praktijken in hun gemeenten in rap tempo met ingrijpende, veeleisende wijzigingen worden geconfronteerd die te vaak gepaard gaan met bezuinigingsmaatregelen. Het borgen van de Housing First werkwijze staat hierdoor in verschillende gemeenten onder druk. De tekorten bij gemeenten leiden tot voortdurende onzekerheid over toereikende en duurzame ondersteuning. Hier gaat veel energie aan verloren. Er is meer politieke steun nodig om te zorgen dat Housing First praktijken hun goede werk ongestoord en onbevreesd kunnen voortzetten.

Housing First is niet geschikt voor iedereen, er zullen altijd ook woonvoorzieningen nodig zijn

Het gaat Housing First erom dat een besluit of iemand zelfstandig kan wonen niet door een instantie of professional zou moeten worden gemaakt. Housing First geeft iedereen - ongeacht de beperking of verslaving de kans op een eigen woning. Iemand hoeft dat niet te bewijzen of verdienen en de professional beoordeelt niet of iemand 'er klaar voor is'. Housing First gaat uit van het recht op huisvesting en keuzevrijheid voor iedereen. Hoe een deelnemer zelf wil wonen is leidend.

De ervaring leert dat niet te voorspellen valt hoe iemand op termijn zal wonen en hoe iemand omgaat met een 'nieuwe' woning via Housing First. Er zijn mensen geweest waarbij we ons hart vasthielden, die ons positief verrasten. En mensen waarbij we geen grote problemen verwachtten, waarbij het een uitdaging bleek. Housing First geeft de rol van expert op. We hebben niet langer de aanname dat wij iemands behoeften beter begrijpen dan die persoon zelf. Bovendien kiezen we uit te gaan van vertrouwen en menswaardigheid. We stralen uit dat

we geloven in die persoon en in de goede afloop. Mensen blijken dan soms tot dingen in staat die we niet zouden vermoeden. Die kans willen we niemand ontnemen.

Sommige mensen "draaideuren" al heel lang, er is altijd een klein percentage waarvoor geen enkele aanpak werkt

Ondanks dat wij niet blind zijn voor hoe moeizaam zo'n proces kan verlopen, blijft HFNL eraan vasthouden dat er voor iedereen mogelijkheden bestaan om een veilige woonplek te vinden. Wij blijven hoop houden voor ieder mens. Juist deze grondhouding heeft bij Housing First menig maal het verschil gemaakt. We weten dat het herstelproces gaat met vallen en opstaan en hebben daar geen oordeel over. De presentiebenadering, het bieden van maatwerk en aanvoelen wat de ander nodig heeft zijn hierin essentieel. Ook is een doorslaggevende factor hoe goed ketenpartners elkaar weten te vinden en durven aan te spreken op verantwoordelijkheden. Je kunt zeggen dat deze groep bij uitstek door Housing First bovenaan de lijst wordt gezet.

We kunnen beter Skaeve Huse doen voor deze doelgroep, een behoorlijk aandeel past niet in woonplekken midden in de samenleving

HFNL vindt dit in de basis een misvatting. Je gaat ermee voorbij aan de (mogelijk onbenutte) mogelijkheden van de deelnemer. Wij vinden de eigen keuze hierin leidend en dat ieder de kans moet krijgen om net zo te wonen als iedere andere burger. Het is verrassend is om te zien wat er in deelnemers naar boven komt als men uiteindelijk een eigen woonplek heeft.

HFNL is zeker niet tegen Skaeve Huse en denkt dat dit in sommige gevallen passend kan zijn, bijvoorbeeld als iemand aangeeft ongestoord en geheel op eigen wijze te willen wonen dan wel als dit de gezamenlijke conclusie is na het wonen in de wijk. Het komt goed tegemoet aan het principe dat Housing First betrokken blijft en met een deelnemer verdergaat op weg naar het vinden van de meest passende woonplek.

Niet iedereen wil alleen en verspreid over de wijk wonen

HFNL stelt in de eerste plaats woningen verspreid over de wijken voor, omdat dit de beste voorwaarden schept voor normalisatie en sociale inclusie. Heel concreet adviseren wij om aan te houden wat in het Pathways Housing First model gangbaar is; niet meer dan 20% Housing First huurders per woongebouw. We hebben niet de aanname dat een zelfstandige woning verspreid over de wijk de heilige graal is voor iedereen, maar het is evengoed een aanname om te denken dat dit niet zo is. Wat voor ons als een paal boven water staat; de eigen keuze is leidend. Het anderszins wonen dan in een reguliere huurwoning verspreid over de wijk zou nadrukkelijk de woonwens moeten zijn en niet ingegeven door woningkrapte of het oordeel van een professional.

Housing First werkt eenzaamheid in de hand

Het is niet vast te stellen dat Housing First, ofwel het alleen wonen verspreid over de wijk, eenzaamheid in de hand werkt. Wel is vast te stellen dat er veel sprake is van eenzaamheid onder Housing First deelnemers. Daarbij moet opgemerkt worden dat dit geldt voor de gehele groep kwetsbare burgers. Dit geldt dus net zo goed voor mensen die in andere woonvormen verblijven. We weten uit onderzoek dat bepaalde groepen, waaronder werkloze mensen, mensen met chronische gezondheidsproblemen, migranten en dak- en thuisloze mensen, oververtegenwoordigd zijn in (en meer risico lopen op) langdurige, ernstige eenzaamheid. Er is geen verband aangetoond tussen de manier van wonen en de mate van eenzaamheid.

De kansen op sociale inclusie hebben in grote mate met onze samenlevingsstructuur te maken. De sterk geïndividualiseerde samenleving is vooral gericht op de mens die economisch iets toevoegt en bekommert zich steeds minder om de mensen en wereld om ons heen. Het vraagt dus meer op cultuurkritiek, dan kritiek op Housing First als programma. Housing First is in de kern een inclusievere aanpak alleen al door te wonen in de wijk en dezelfde kansen te bieden als iedere burger. Daarbij wordt er in de begeleiding gewerkt aan verbinding met anderen en met de samenleving. Housing First deelnemers geven desalniettemin vaak aan een kloof te ervaren tussen hen en de samenleving. In de eerste onderzoeken rondom terugval (in het brede veld van maatschappelijke opvang en ondersteuning) is te zien dat onder andere

eenzaamheid hier een rol in speelt. Er lopen dan ook in binnen- en buitenland onderzoeken of initiatieven om het bevorderen van sociale integratie binnen Housing First te verbeteren.

Ontwikkelingen zoals bijvoorbeeld ‘gemengd wonen’ volgt HFNL met belangstelling. Voor sommige Housing First deelnemers zou dit wellicht een gewenste situatie kunnen zijn, omdat het een zachte landing geeft in de wijk en daarmee de sociale integratie kan vergemakkelijken. Er wordt als het ware ‘een buurtje gebouwd’. Nog liever zien wij dit over de volledige breedte ontstaan, waarmee de basis wordt gelegd voor een échte inclusieve maatschappij.

Housing First levert bestaanszekerheid op

Housing First levert een belangrijke bijdrage aan de bestaanszekerheid van mensen; het zorgt dat zij betaalbaar kunnen wonen en toegang hebben tot betaalbare en adequate zorg. Waar Housing First weinig invloed op heeft is bestaanszekerheid in termen van inkomen. Het is waar dat vele Housing First deelnemers lage inkomens hebben, ook nog na een aantal jaren. Op dat vlak claimt Housing First geen wondermiddel te zijn. De primaire doelen van Housing First zijn; dakloosheid te beëindigen, gezondheid te verbeteren en sociale inclusie te bevorderen. Bestaanszekerheid wordt vrijwel volledig gecreëerd door beleidskeuzes van overheden, het kan in die zin niet gerelateerd worden aan de effectiviteit van Housing First.

Leuk hoor Housing First, maar er zijn geen woningen

Door ongeacht het woningtekort te kiezen voor Housing First komen er heldere afspraken over de opgave en oplossingen tot stand. En wordt de noodzakelijke samenwerking tussen relevante partijen (gemeenten, zorginstellingen en woningcorporaties) verbeterd. Ook binnen de beperkte mogelijkheden is de insteek van HFNL steeds; wat kan er wél?

Omdat het vaak niet (alleen) op gemeentelijk niveau te beslechten valt achten wij een nationaal programma van groot belang. De huidige situatie vraagt, schreeuwt, om een andere manier van werken aan dakloosheid. Met het hanteren van de Housing First filosofie als basis

voor de strategie om dakloosheid terug te dringen, plaatsen we dakloosheidsproblematiek waar het hoort; bij wonen. Het immers te allen tijde een woonopgave en slechts in sommige gevallen een zorgopgave. Het zou dan ook onmiskenbaar onderdeel moeten zijn van een huisvestingsstrategie. Een landelijke, samenhangende aanpak over beleidsterreinen en over beleidstermijnen heen is cruciaal om te zorgen dat er werkelijke stappen richting het duurzaam beëindigen van dakloosheid gemaakt zullen worden. Uiteindelijk zijn het beleidskeuzes. Het is mogelijk, als we willen!

Er is een gebrek aan woningen, dus laten we Housing First uitvoeren met flexibele of tijdelijke woningvoorraad

Flexibele woningvoorraad is wat Housing First Nederland betreft geschikt voor acute woningnood, een modern alternatief voor opvang, maar het is - ook volgens ETHOS definities- ontoereikende huisvesting.

We moeten voorkomen dat er een tweede huizenmarkt voor dakloze mensen wordt gecreëerd en zij daarmee alsnog in de marges worden gehouden. Ons dringende advies aan de overheid; bouw een mechanisme in om te zorgen dat men van de flexibele woningvoorraad snel in de structurele woningvoorraad terechtkomt. Dan is immers pas het recht op behoorlijke huisvesting verwezenlijkt.

Met het zorgprogramma Housing First zijn we eropuit om het recht op huisvesting te verwezenlijken en op normalisatie. Daarom zal er in de regel geen gebruikgemaakt worden van flexibele of tijdelijk woningvoorraad. Het voornaamste principe van Housing First is de eigen keuze, dat maakt de woonwens van de deelnemer leidend. In de meeste gevallen betekent dit het willen 'wonen zoals iedereen'. Ofwel normale woningen, in normale buurten, met een permanent huurcontract. Housing First gaat om een specifieke groep, waarvoor juist de genoemde factoren hebben geleid tot de bewezen effectiviteit. Onze ruime ervaring heeft ons geleerd dat permanente huisvesting pas echt het stresslevel verlaagt en bovendien kan iemand dan 'wortel schieten in de wijk'. We zijn als samenleving immers uit op sociale inclusie.

Het woningtekort komt door vluchtelingen

Nog los van de humanitaire taak om statushouders aan degelijk onderdak te helpen, gaat in werkelijkheid slechts een klein deel van alle sociale woningen naar statushouders. Afgelopen jaren ging het om slechts 7% van de vrijkomende sociale huurwoningen.

Dit laat ook zien waar het eigenlijk allemaal om te doen is: statushouders aanwijzen als makkelijke zondebok. Dit leidt de aandacht af van de invloed van decennialang woonbeleid. Al sinds eind jaren tachtig is het verminderen van het aandeel corporatiewoningen een kerndoel van beleid; er is ingezet op krimp van de sociale woningvoorraad in plaats van groei (de overheid stimuleert verkoop en liberalisering van corporatiebezit) en woningcorporaties worden geconfronteerd met een verhuurdersheffing waardoor de investeringen in nieuwbouw gehalveerd wordt. De schuld van de negatieve gevolgen van decennialang doelbewust beleid afwentelen op kwetsbare nieuwkomers is wat HFNL betreft verkeerd.

Regulier woningzoekenden hebben ook recht op een woning, zij moeten door Housing First langer wachten

De overheid heeft de plicht om het recht op huisvesting voor haar burgers te verwezenlijken en te waarborgen. Van daaruit is het dus belangrijk dat er voldoende woningvoorraad is voor *iedereen* die dit nodig heeft.

Dakloosheid echter, is een ernstige schending van meerdere mensenrechten. Woningzoekend zijn vanuit een woonsituatie is in die zin ongelijk aan woningzoekend zijn vanuit dakloosheid. Laatstgenoemde situatie moeten we daarom zo snel als mogelijk oplossen. HFNL benadrukt regelmatig het belang van huisvesting voor andere spoedzoekers en woningzoekenden, omdat het creëren dan wel behouden van draagvlak in de samenleving voor het prioriteren van dakloze mensen erg belangrijk is.

In sommige gevallen is het nodig om wonen voorwaardelijk te maken

Housing First streeft naar normalisatie; wonen zoals iedereen. Het wil de onrechtvaardigheid herstellen dat mensen die dakloos zijn geraakt bijzondere voorwaarden en drempels opgelegd krijgen om hun recht op huisvesting te verwezenlijken. Wij wensen voor hen dezelfde rechten en plichten als voor andere burgers en huurders, niets meer en niets minder.

In Nederland is het gangbaar dat woningcorporaties het ontvangen van begeleiding opnemen als voorwaarde in een Housing First huurcontract. Of er is sprake van intermediaire verhuur, waarbij de zorgaanbieder aanvankelijk de huurder is en de woning verhuurd aan de deelnemer. Dit noemt men ook wel een ‘omklapconstructie’, omdat het huurcontract op een zeker moment -vaak na een jaar of langer- omgeklapt wordt op naam van de deelnemer.

Deze constructies hebben een historische oorsprong. Reeds voor Housing First zijn intrede deed in Nederland waren er (weliswaar in mindere mate) afspraken tussen zorgaanbieders, woningcorporaties en gemeenten over het huisvesten van bijzondere doelgroepen, bijvoorbeeld in geval van doorstroom vanuit Beschermd Wonen. Toen Housing First werd geïntroduceerd in Nederland is dit veelal opgenomen in convenantafspraken zoals we die kenden.

Een belangrijk principe van Housing First is het scheiden van wonen en zorg. De voorkeur van HFNL gaat uit naar een eigen huurcontract, maar bij terughoudende verhuurders of als mensen anders niet in aanmerking zouden komen voor een woning, kan de Housing First praktijk in eerste instantie de woning huren. Wel is daarbij altijd punt van aandacht dat een HF-deelnemer dezelfde rechten en plichten heeft als iedere andere willekeurige huurder, kortom; geen extra voorwaarden.

Onvoorwaardelijkheid past niet bij onze cultuur, voor niets gaat de zon op

Gelukkig is cultuur dynamisch, altijd in verandering. Wij geloven dat de tijd rijp is om af te stappen van vereisten, bijzondere voorwaarden en tegenprestaties. Wij erkennen dat dit proces veel aandacht vraagt, om de beoogde transformatie naar het oplossen van dakloosheid te realiseren.

De moralistische gedachte in de westerse wereld dat dakloze mensen stapsgewijs klaargemaakt moeten worden voor huisvesting of dit zelfs moeten verdienen is ineffectief en inefficiënt gebleken. Het maakt dat we dakloosheid slechts managen. Voor dakloze mensen zelf berokkent dit veel leed. Zij ervaren dit gedachtegoed vaak als belerend, kwetsend en zij voelen zich niet serieus genomen. Het verzwakt hun (door omstandigheden toch al aangetaste) zelfbeeld en eigen kracht. Het levert regelmatig wantrouwen op met een contraproductieve werkrelatie tot gevolg en lost dakloosheid niet op.

Vanaf het moment dat iemand dakloos raakt verwachten we voor opvang en hulp onberispelijk gedrag terug. We stellen vanaf dat punt in feite hogere eisen aan dakloze mensen dan aan andere burgers. Vervolgens zien we herhaaldelijk gebruik van de opvangvoorzieningen. Een schrikbarend percentage uit- en terugval. Ondertussen lopen de maatschappelijke kosten hoog op.

En misschien nog het belangrijkste; met deze benadering wordt dakloosheid gezien als een persoonlijk falen, in plaats van falend beleid. HFNL wil af van dit meedogenloze uitgangspunt; zelfstandige huisvesting hoeft niet te worden waargemaakt of verdiend, maar wordt direct aangeboden als een recht.

In Nederland is bij Housing First wonen en zorg onvoldoende gescheiden

HFNL pleit voor het hanteren van huurcontracten op eigen naam en het is ons streven om hier komende jaren voor het merendeel van de Housing First deelnemers naar toe te werken. Desondanks hechten we eraan te

noemen dat ook in de hedendaagse praktijk zorgaanbieders dit principe over het algemeen goed voor ogen hebben en alles in het werk zullen stellen om het wonen gescheiden te houden van behandeling en begeleiding. Een duidelijke stelregel die overal gehanteerd wordt; als er sprake is van goed huurderschap kan de woning nooit van de deelnemer afgenomen worden. Er wordt tevens een duidelijk onderscheid bewaakt tussen de rol van verhuurder en de rol van begeleider. De begeleider is toegewijd aan de deelnemer, niet aan de woning.

Not In My Backyard

Het 'Not in My Backyard' argument wordt veelal gebruikt om zorgen te delen of verandering tegen te gaan. Men kan bezorgd zijn om mogelijke overlast, om een onbekend persoon met mogelijk vreemd gedrag of bijvoorbeeld wantrouwen hebben jegens overheid en zorg om adequaat op te treden. Vanuit Housing First zijn we bereidwillig om te luisteren en de dialoog te voeren over de verwachtingen en zorgen die men kan hebben. We kunnen dan vaak beelden en verwachtingen bijstellen. We realiseren ons dat er in gezamenlijkheid meer mogelijk is dan alleen en dat het prettig wonen in een wijk een gedeelde verantwoordelijkheid is. Wellicht kan uitwisseling zelfs tot mooie initiatieven leiden die sociale inclusie bevorderen. Maar ook kan een conclusie zijn dat er in een wijk al te veel problemen zijn en er eerst aandacht en inzet nodig is om dit te verbeteren. Wel zijn onze uitgangspunten gebaseerd op het recht dat iedereen heeft op een behoorlijk onderkomen en dat uitsluiten van groepen mensen geen optie is. Ook laten we graag zien wie onze deelnemers zijn, mensen zoals jij en ik, vaak alleen met meer pech in het leven.

De draagkracht van de wijken neemt af door Housing First

Bij het toewijzen van woningen voor Housing First wordt rekening gehouden met de geschiktheid van de wijk en het woongebouw. De woningcorporatie is hierin expert, die kent immers zijn gebied goed. De begeleider kent de situatie van de deelnemer goed en de deelnemer kent zijn eigen behoeften en voorkeuren goed. Het combineren van al deze perspectieven maakt dat er een goede match gemaakt wordt, wat een grote rol speelt bij het welslagen van het traject.

De eerlijkheid gebiedt te zeggen dat met de huidige woningnood er niet altijd de gelegenheid is de meest ideale locatie te kiezen, vaak moet er een compromis gemaakt worden tussen de voorkeuren van de deelnemer en wat beschikbaar en betaalbaar is.

HFNL pleit voor een goede spreiding van de sociale woningvoorraad over de stad en toereikende, duurzame financiering van ondersteuning voor mensen die dit nodig hebben. Ten slotte wijzen we erop dat het realiseren van randvoorwaarden niet enkel op individueel niveau nodig is, maar ook op wijkniveau. Er moeten voldoende voorzieningen beschikbaar zijn die zorgen voor de draagkracht van de wijk en het creëren van een inclusieve buurt.

Housing First moet reële informatie geven over de kans op overlast

Helaas bestaat er geregeld in berichten en gesprekken een focus op verwaarloosbare negatieve uitkomsten, in plaats van de overweldigende hoeveelheid positieve uitkomsten. Zo ook op het gebied van overlast.

Verschillende onderzoeken, zoals recent een onderzoek 'uitstroom van maatschappelijke opvang naar een zelfstandig thuis' uitgevoerd door een woningcorporatie in Utrecht, laten zien dat het percentage overlast klein is.

Uit de overlastmeldingen over huurders met een begeleidingsovereenkomst of woonzorgcontract blijkt dat het overgrote deel (92,2%) van deze groep geen overlast veroorzaakt die leidt tot meldingen. Bij een klein deel (6%) hebben omwonenden weleens geklaagd over overlast. Binnen die categorie gaat het bij 6 van de 7 huishoudens om geluidsoverlast. In twee gevallen (1,7%) gaat het om ernstige overlast. In die twee gevallen ging het om zowel geluid, bedreiging/intimidatie van burens en in één van die gevallen ook ongewenste bezoekers aan de deur.

Uit het onderzoek bleek dat de ervaren druk bij sociaal beheerders als gevolg van complexe overlastcasussen niet per definitie bij de woonzorggroep vandaan komt, maar grotendeels van de reguliere huurders. Er zijn voorbeelden van woningcorporaties die de samenwerking en communicatie met Housing First beter dan gemiddeld waarderen. Juist doordat het als

bijzonder project is opgezet is er een intensievere samenwerking waardoor men elkaar goed weet te vinden.

Als er terugkerende overlast is, is Housing First geen optie meer

Dat zou kunnen. Overlast is niet oké. Daarin worden geen uitzonderingen gemaakt voor Housing First deelnemers. We dringen aan op dezelfde rechten, maar ook dezelfde plichten. Ook dát is wat ons betreft

normalisatie. Dit laat onverlet dat we nooit opgeven; niemand verdient een laatste kans. Als het wonen niet goed verloopt, wordt het elders opnieuw geprobeerd en aangegrepen als een belangrijk leerproces voor deelnemer én begeleider. Deze attitude is kenmerkend voor Housing First. Het is ook belangrijk om dit voorafgaand met ketenpartners te bespreken en te zorgen dat betrokken partijen zich hieraan committeren. Dit voorkomt dat dit soort problemen ad hoc en ondoordacht beslecht moeten worden op het moment dat het speelt. Uiteraard kan Housing First niet toveren. We zullen er hard voor pleiten, maar als een woningcorporatie echt niet bereid is tot een herkansing elders, zullen we moeten werken met de situatie zoals hij is en binnen de mogelijkheden die overblijven. Samen gaan we op zoek naar het beste alternatief. In de begeleiding worden deelnemers gestimuleerd om op constructieve wijze te kijken naar gedrag dat hen weerhoudt om dakloosheid voorgoed achter zich te laten. En welke woonvorm en ondersteuning daarbij het meest helpend zou zijn.

Housing First heeft maatwerkafspraken met de Sociale Dienst nodig

Dit heeft zeker de voorkeur en is een succesfactor gebleken. Wanneer iemand na jaren van dakloosheid opnieuw gaat wonen, komt er veel op hem/haar af. Het dakloze bestaan had nadelen, maar gaf ook vrijheid en er was geen noodzaak om verantwoordelijkheid te nemen voor regelzaken en een huishouden. We zien dat de eerste periode veel van mensen vraagt, en vaak overweldigend en beangstigend is. Wij willen er alles aan doen om in deze periode een goede start te maken. Iemand heeft vertrouwen nodig dat hij het kan en mag niet direct overvraagd worden. Afwijkende afspraken met de sociale dienst om snel zaken te regelen dragen hier enorm aan bij. Denk aan een voorschot, inrichtingskosten en automatische huurbetaling. In de

begeleiding worden in een later stadium stap voor stap de mogelijke regelzaken weer terug overgedragen naar de deelnemer. Wanneer iemand wel direct zelf in staat is en zelf zaken wil regelen kan dit natuurlijk ook.

We kunnen Housing First het beste doen, als de keten op orde is

Housing First werkt veiliger, beter en efficiënter als de keten op orde is. Het gaat hierbij om mogelijkheden tot behandeling, start van eventuele schuldhulp, maar ook bij kritische situaties is de keten van belang. Denk aan een verzoek tot crisisopname, verzoek tot ondersteuning van politie of verzoek tot plaatsing in beschermd wonen of schape huse. Een sluitende keten voorkomt onnodig leed bij de persoon zelf, bij de buurt en in het netwerk. Aandacht voor ketensamenwerking bij de opstart van Housing First is dan ook onontbeerlijk en nodig voor het draagvlak bij alle partijen. Wanneer iemand eindelijk gemotiveerd is tot behandeling en hij/zij moet vier maanden wachten, dan kan het moeilijk worden om de motivatie vast te houden. Begeleiders van Housing First zullen iemand hier altijd bij ondersteunen en zoeken naar de beste mogelijkheden, maar helaas kan het uitblijven van noodzakelijke behandeling soms tot overlast leiden. Iemand kan dan zijn woning verliezen. Tegelijkertijd blijkt regelmatig dat juist de projectmatige opzet van Housing First leidt tot goede ketensamenwerking.

De Finse Housing First aanpak gaat over geclusterde woonvormen

Hoewel de Finnen woningen verspreid over de wijk ook voorstaan, mocht dit een groeimodel zijn. Aanvankelijk waren er door de ombouw van opvangvoorzieningen vooral geclusterde vormen, maar inmiddels is er door de bouw van extra woningen meer sprake van wonen verspreid over de wijk. Tegelijkertijd stelt Finland wel, dat er ook mensen zijn voor wie verspreid wonen over de stad een eenzaam perspectief was en zij konden kiezen om gezamenlijk te blijven wonen. Ook is er bij sommige wooncomplexen nog steeds nabijheid van begeleiding georganiseerd. Zij hanteren dus feitelijk twee vormen wat zij noemen 'independent housing' (verspreid over de wijk met ondersteuning op maat) en 'supported housing' (geclusterde wooneenheden met aanwezigheid van begeleiding). Maar te allen tijde geldt; mensen krijgen direct onvoorwaardelijk een

woning met een standaard huurcontract, zonder extra voorwaarden, voor onbepaalde tijd. Het wonen en de zorg zijn volledig gescheiden.

In Nederland wordt er met Housing First in principe verspreid over de wijk bedoeld. Housing First Nederland vindt dat dit de beste randvoorwaarden scheidt voor normalisatie, herstel en sociale inclusie. We streven naar zo veel als mogelijk deïstitutionalisering van het wonen. Dat hoe je wil wonen, losstaat van de zorgvraag die je hebt. Waarbij we niet ontkennen dat er een breed palet aan woonmogelijkheden nodig kan zijn. Wij hebben als voornaamste principe dat de eigen keuze leidend is. En zoveel mensen, zoveel (woon)wensen.